

VINDUET

ved

ODD KVAAL PEDERSEN

Er det tyskere, amerikanere, svensker og — for den saks skyld — nordmenn som i altfor stor utstrekning bestemmer hva man skal tenke, tro og praktisere i de afrikanske kirkene? Befinner de afrikanske biskoper, prester og øvrige kirkeledere seg i en tvangstrøye — og: Avfinder de seg med tilstanden av frykt for å miste en hårdt tiltrengt økonomisk hjelp fra Europa og Amerika? Tvinges afrikanske kirkeledere derved inn i en demoraliserende oportuniste?

I gleden over de mange positive og inspirerende informasjoner fra den tredje all-afrikanske, lutherske kirkekonferansen i Addis Abeba, bør man ikke glemme at utfordrende spørsmål av ovennevnte art ble reist i et foredrag under konferansens åpningsmøte av biskop Josiah *Kibira* fra Bukoba, Tanzania.

Ifølge det noe knappe referatet fra Det Lutherske Verdensforbunds pressetjeneste, «advarte biskopen de afrikanske delegerte med å si at så lenge deres kirker var avhengig — økonomisk og på annen måte — av vestens kirker, kunne de ikke oppnå reell åndelig frihet». Biskop Kibira gikk også sterkt inn for å fjerne fremmed-preget ved de afrikanske kirkene og for å gjøre dem mer stedegne. Denne prosessen, mente han, måtte få virkninger både på kirkebygg, liturgi og gudstjenesteformer.

Disse synspunktene er ingenlunde nye. Kanskje kan man si at biskop Kibira's variasjoner over det kjente tema ikke engang var særlig originale. Men det forhindrer ikke at de representerer en alvorlig utfordring til vestens kirker og misjoner.

Virksom eller amputert kirke

«En levende kirke i et samfunn under hurtig forvandling» var Addis Abeba-konferansens hovedtema. I erkjennelse av Afrikas nye hverdag, var det konferansens mål «å hjelpe kirkene til en bedre forståelse av seg selv, sitt ansvar og sine muligheter.

Kirken — ikke bare i Afrika, men også i Asia, er på grunn av omveltningene i dens omgivelser, blitt stilt overfor en rekke vanskelige spørsmål og problemer. Kanskje kan man uttrykke disse spørsmål slik:

Vil kirken i Asia og Afrika få frihet, rom og mulighet til å vitne i ord og handling om den korsfestede og oppstandne Kristus? Vil den unngå å bli henvist til en ghetto-tilværelse? Vil den få vekst-vilkår og mulighet til å øve innflytelse, ikke ved politiske manøvre eller ved pressegrupper, ikke ved makt, men ved Guds kraft til et tjennende liv? Vil man kunne forvente samfunn der mennesker trygt

kan ferdes på kirkevei, der mennesker kan komme til tro og forbli i troen, uten å frykte kristenfiendtlig terror?

Og videre: Vil kirken få anledning til å bli tjenende i alle livets forhold, eller vil man avskjære dens muligheter til å ytre seg på andre måter enn de som finner rom i selve kirkehuset: sakramentenes forvaltning og ordets forkynnelse? Med andre ord: Vil kirken i Asia og Afrika bli møtt av mennesker og makter som lar kirken tale, men lammer den på hender og føtter? Får vi i Asia og Afrika styremakter som bare kan tolerere en amputert, og derfor i viktige henseender uvirkelig som kirke?

Neppe noen vil driste seg til å besvare disse spørsmål i dagens, ofte brogede situasjon. Vilkårene for den kristne kirke og dens misjon er i dag svært ulike. Endel afrikanske regjeringer henstiller til de utenlandske misjoner om å øke deres innsats, ikke minst når det gjelder helse- og skolestell.

Velvillige ledere som i øyeblikket trenger kristen innsats via misjonene, gir oss imidlertid neppe noe fullstendig bilde av kirkens reelle stilling og styrke. Endel av lederne sitter på vaklende taburetter. Og når det gjelder neste generasjon av ledere vet vi at de godt kan tenke seg å forsøke andre modeller for oppbyggingen av sitt land enn den modell de kristne misjoner eventuelt har holdt frem.

Endel av det kommende ledersjikt har fått sin utdannelse ved universiteter og høyskoler i China, Sovjet og Øst-Europa. Oppholdet der har kanskje ikke gjort dem til overbeviste kommunister. Men inntrykkene og erfaringene fra kommunist-landene er de eneste de har å bygge på. Og både i China og Øst-Europa er deres skepsis mot «vestens imperialisme i alle dens fasonger» blitt skjerpert.

Imidlertid er heller ikke de studenter som oppholder seg i vestlige universitetsmiljøer å betrakte som uforbeholdne sympatisører overfor vestens ideer og styre-idealer. Det foregår en betydelig eksport til Asia og Afrika av det sekulariserte Europas ikke-kristne tanker og anskuelser. Og mange afro-asiater kommer hjem med en skepsis overfor kirke og misjon som i de minste er blitt stimulert under oppholdet ved europeiske læreanstalter. Kristen tro og livsform fortoner seg langt fra som den eneste utvei til å bli med i en moderne livssammenheng. Andre utveier kan virke vel så besnærende.

Hvordan skal kirken i en slik sammenheng få proklamert og demonstrert at den er noe mer enn et produkt av «fremmedinnflytelse»? Sikkert er det riktig at «evangeliet vil være et fremmedelement i en hver kultur». Men dermed er det vel ikke ment at den måte som evangeliet forkynnes på, og det hus det forkynnes i, skal fremtre som fremmed-elementer? Kan det ikke tenkes at man, ved å holde fast på en rekke mindre betydningsfulle fremmed-elementer stiller seg i veien for det egentlige og virkelig revolusjonerende «fremmed-element»?

En spaltet følelse av tilhørighet?

Biskop Kibira's foredrag på den all-afrikanske lutherske kirke-konferansen i Addis Abeba, burde kunne stimulere til ytterligere gjennomtenkning av de spørs-

mål som blir stadig mer påtrengende: I hvilken grad er de kristne misjoner — bevisst eller ubevisst — medvirkende til å forme de kristne menigheter i Asia og Afrika slik at de — i det minste for de utenforstående — kan fortone seg som «ghettoer»?

Eller for å stille spørsmålet mer positivt: I hvilken grad er misjonene medvirkende til å danne menigheter av mennesker som ved siden av å mene det alvorlig med sin tro, også viser vilje til å engasjere seg når det gjelder formingen av nasjonens fremtid? I hvilken grad er misjonene medvirkende når det gjelder å fremme en sunn nasjonal-følelse og selvbevissthet? I hvilken grad stimulerer misjonene hos de kristne i Asia og Afrika en holdning, så klart uavhengig og selvstendig, at en beskyldning mot dem, f. eks. fra kommunistisk hold, om at de skulle være «lakeier for europeisk og amerikansk imperialism» uten videre ville bli ansett som meningsløs i deres omgivelser? I hvilken grad stimulerer misjonene de kristne til selv å finne ut hvordan de best kan bli tjenere i og for den kirke som er etablert i deres land?

I alle disse spørsmål er det vel av vesentlig betydning om misjonene er villige til å innrømme at de «unge kirkers» medlemmer og ledere ikke først og fremst er forpliktet til å vise hensyn overfor sine utenlandske forbindelser — det være seg kirker eller misjonsselskaper?

Den kristne følelse av dobbel tilhørighet — «i verden, men ikke av verden» — kan i mange situasjoner være vanskelig nok å redegjøre for. Må ikke misjonene derfor være varsomme med å bringe inn krav som ytterligere kan virke til en spaltning når det gjelder følelsen av tilhørighet, f. eks. ved å forvente at de kristne i misjonens virkeområder skal opptre mer solidarisk med europeiske kristengrupper enn med kristengrupper — og andre grupperinger — som de finner det naturlig å samarbeide med i sitt eget land?

Når det gjelder statlig utviklingspolitikk taler man om bi- og multilateral hjelp. Mange eksperter fremhever den multilaterale hjelp som den mest anbefalelsesverdige bl. a. fordi den kanaliseres gjennom en organisasjon der de fattige lands stemmer er likeverdige med de rikes. Dessuten hindrer man ved en multilateral hjelp at det oppstår en usunn binding mellom giver og mottager. Disse synspunkter kan selvfølgelig ikke uten videre overføres til den kirkelige plan. Men erfaringene kan kanskje komme til å fortelle oss endel om de rent psykologiske faktorer som i dette stykke gjør seg gjeldende.

Bilaterale forbindelser er sikkert nok mest effektive på kort sikt. Men for den kristne misjon er det jo ikke først og fremst spørsmål om effektivitet — ihvertfall ikke for en hver pris. Og prisen vil vel bli for høy om man unødig skulle komme til å krenke den følelse av sunn menneskeverdighet som tidligere misjonærgenerasjoner har bidratt til å bygge opp blant mennesker i Asia og Afrika?

Spenning og toleranse i u-land

«Det er lettere å gi enn å motta». Denne enkle sannhet kom også til uttrykk under den nordiske konferansen om «Toleranse og spenning i utviklingslandene»

som Kirkeakademiet Fredriksborg arrangerte med assistanse av Den norske Nasjonalkommisjon for UNESCO på Lysebu i Oslo nylig.

Tre klare slutninger ble trukket i samtaler og gruppebehandling av foredragene: Utviklingshjelp kan aldri være ideologisk nøytral.

Det er behov for en bedre skolering av dem som skal ut som u-landshjelpere og eksperter — også med sikte på å utvide den kulturelle og menneskelige erkjennelse.

Det er ønskelig å arrangere flere konferanser av denne type, både i de vestlige land som yter hjelp og, ikke minst, lokalt i de land og områder som tar imot.

Vel 50 eksperter fra den tekniske og økonomiske u-hjelp, fra kirke og misjon var til stede under konferansen som gikk over tre dager. De to foredragsholdere som klarest understreket behovet for en ny gjennomtenkning av forholdet mellom giver og mottager, var Mrs. Rena *Karefa-Smart* fra Sierra Leone og Indias ambassadør til Norge, Apa B. *Pant*. Også den kjente svenske misjonsforskeren biskop og professor dr. Bengt *Sundkler* fremhevet at det faktum at vesten kan yte hjelp, ikke er en fortjeneste som berettiger til stolthet og hovmod, men snarere er et ansvar som skulle gjøre ydmyk, Amanuensis Johannes *Aagaard*, Aarhus, og forskningsleder Johan *Galtung*, Oslo, som behandlet den tekniske assistanse fra hvert sitt utgangspunkt, kom til samme konklusjon: Utviklingshjelpen kan aldri bli ideologisk nøytral. Den forutsetter nemlig alltid et møte mellom mennesker og den sikter på å omskape, forvandle og eventuelt forbedre de bestående forhold. Stortingsmann Finn *Moe* svarte et klart «nei» på konferansens innledende spørsmål: «Har de rike nasjoner møtt utfordringen fra de fattige?» Han understreket at de vestlige land må være forberedt på betydelige offer om hjelpen skal få en form og et omfang som virkelig betyr noe.

Konferansens leder, lektor Svein *Hanssen-Bauer*, opplyste umiddelbart etter at drøftingene var over, at Kirkeakademiet vil arbeide videre med det materiale som ble lagt frem under samlingen på Lysebu, ikke minst med sikte på den konferanse som Kirkenes Verdensråd skal ha i Geneve neste år og som skal stille spørsmålet: «Hva er kirkens funksjon og tjeneste i en verden som stadig forandres?»

«Utviklings decennium» ...?

Etter initiativ fra president John F. *Kennedy* erklærte FN's hovedforsamling 60-årene som «utviklings decennium». Men nå, midtveis i dette ti-år, konstaterer den internasjonalt kjente svenske sosialøkonomen og samfunnsforskeren, professor Gunnar *Myrdal*, at de i utviklingslandene bare såvidt er kommet i gang med en utvikling. Hans fremstilling (i boken «Vår truede verden», Pax forlag) er uenkelig en vekker for «overklasselandene» i det rike vesten.

Professor Myrdal innleder med en sammenligning mellom negrenes emansipasjon i Amerika og koloni-folkenes frigjøring fra sine fremmede herrer. Da neger-slaveriet ble opphevet i U.S.A., ble det gitt vidløftige erklæringer og uttrykt store forhåpninger. Men etter noen forvirrende år med reformbestrebelse, ble

disse forsøkene helt eller delvis gitt opp. I de 60 årene som fulgte, forble negrenes stilling så godt som uendret. Bare i de siste 20 årene har man litt etter litt kunnet se en utvikling som gir mer realitet til de forhåpninger, erklæringer og beslutninger som en gang hadde etterfulgt borgerkrigen.

Det som skjedde noen millioner negre i et hvitt land, kan nå, i uendelig mye høyere grad, ramme de mange hundre millioner fargede i de nylig selvstendigjorte koloniene. Bare at der skjer det — for det første i en langt større skala og for det andre i en langt mer spent politisk verdenssituasjon.

Etter noen refleksjoner over den koloniale frigjøringsprosessen, som han kaller «et jordskred over verden», og de historiske kreftene bak prosessen, gir Myrdal en generell karakteristik av de nye statenes situasjon:

Hva som faktisk er skjedd de siste årene er at den langsomme utviklingen i de fleste av de land som overhodet har kunnet oppvise noen utvikling, er ytterligere bremsset, og at stagnasjon eller rent ut tilbakegang, hersker i andre land. Og dette mens både produksjon og forbruk i de vestlige landene — med få unntagelser — er steget meget fort. En faktor som forverrer situasjonen er befolkningstilveksten.

Politisk sett er det stor spenning og usikkerhet i de fleste av «utviklingslandene». Øyensynlig går utviklingen mange steder i retning av et autoritært ledersjikt, ofte med støtte fra hæren. I de fleste underutviklede land — for ikke å si alle — er det umulig å forutsi hvilket regime det vil være om ti eller bare fem år.

«Diplomatiske eufemismer»?

Myrdal beklager sterkt at «den kalde krigen» i mange tilfelle har forvrengt målsettingen for u-landsforskningen. Videre holder han oppgjør med hva han kaller «diplomatiske eufemismer» og som han mener både forskere og politikere har en altfor stor hang til å bruke. I de rike landene hadde man en følelse av at «underutviklet» ikke var en tilstrekkelig høflig karakteristik av de meget fattige landenes situasjon. Uttrykket «utviklingsland» passer imidlertid dårlig, for det virkelig viktige i deres situasjon, og det som søkes uttrykt, er jo åpenbart ikke at det befinner seg i utvikling, men at landet er underutviklet, at det har behov for utvikling, at det burde utvikles og at det i visse tilfelle er i gang med å planlegge sin utvikling. Også på et annet område krever Myrdal en større hederlighet og klarhet i terminologien. Han viser til den «systematiske forvirring» det siden slutten av 40-årene har vært med hensyn til ordene «hjelp» og «bistand». I forholdet til u-landene betyr «hjelp» alt fra gaver med fri disposisjonsrett til kortsiktige kreditter, det siste ofte med høy rente og dertil bundet til innkjøp fra bestemte land — endog fra bestemte firma.

Det er, hevder Myrdal, en «slags verdensomspennende sammensvergelse for å holde denne begrepsforvirringen ved like. De rike landene vil selvfølgelig at deres hjelp skal synes så stor som mulig. Og det er alltid lett å stå frem som velgjører når det ikke koster noe særlig eller når det til og med kan være god forretning. De fattige landene har på sin side så stort behov for kapital utenfra

og i så høy grad tvunget til å tenke på den umiddelbare fremtid, at de ikke finner det lønnsomt å komme med innvendinger. Det er grunnen til at det ikke er noen statistikk som er så totalt verdiløs som statistikken over «hjelpen» til de underutviklede land».

Til slutt fremholder Myrdal at viktigere enn gaver og lån, er en endret handelspolitisk holdning til u-landene. Verdens «overklasse-land» må ta opp sin import-politikk til ny vurdering. Og Myrdal anbefaler en slags «dobbel-moral» for de svakes skyld: Å frigjøre importen fra underutviklede land fra alle slags hinder, men samtidig innse at de underutviklede landene trenger å kunne beskytte sin egen spirende industri.

Norsk Misjonsleksikon

Det er grunn til å hilse med glede det faktum at man for første gang i Norge har fått en samlet fremstilling av norsk misjonsinnsats. Første bind av verket som i alt blir på tre bind, forelå på ettersommeren og fikk en positiv mottagelse i pressen. Særlig grunn er det til å glede seg over at verket er blitt til på ekumenisk basis. Videre er det gledelig at man så bredt som mulig har søkt å orientere om norsk misjon sett i en større sammenheng, f. eks. i dens relasjoner til den ekumeniske bevegelse og til de konfesjonelle verdensorganisasjoner. Også hovedtrekkene i nyere internasjonal misjonstenkning vil bli presentert. I redaksjonen sitter biskop dr. theol. Fridtjov *Birkeli*, redaktør Martin *Ski*, forlagssjefene Halvor *Hjertvik* og Johan B. *Straume*, misjonsprest Johannes *Gausdal*, redaksjonssekretærene Alfred K. *Dahl* og Gunnar *Rødahl* og lærer Arnfinn *Nordbø*. Utgiverne har helt siden starten hatt et utbytterikt samarbeid med Egede Instituttet og dets leder, professor dr. O. G. *Myklebust* som har bidratt med en rekke større samleartikler og som også var til stede da boken ble presentert for presse og kringkasting.